

Kapitel 24

De infinitte verbalformer

Formas no personales del verbo
- *El verbo infinito* -

De infinitte²⁷ eller ubøjede verbalformer karakteriseres ved at de ikke følger verbets normale bøjningsmønster; de bøjes ikke i person og tal eller i tempus, modus og aspekt.

De infinitte verbalformer, som er infinitiv, gerundium og participium, kan udfylde hver deres specifikke plads i sætningen, hvilket vil blive beskrevet i de tre følgende kapitler. Som nævnt i 2.3.1 kan de alle indgå i verbalperifraser, og derudover fungerer de henholdsvis substantivisk, adverbialt og adjektivisk. De bevarer dog også deres verbale funktioner idet de beskriver en *handling*. Det vil sige at de i vid udstrækning kan have de samme led tilknyttet som de finite former af samme verber, og selv om der sjældent vil være et eksplicit subjekt, kan man udpege hvem den handlende er. Den handlende betegnes *det logiske subjekt*:

podría ayudarme y traté de conquistarla hun kunne hjælpe mig og jeg prøvede at få
como aliada (All 190) hende som allieret

Ved verbet *poder* har en efterfølgende infinitiv altid samme subjekt / handlende som *poder*, det finite verbum, så vi kan sige at subjektet for det infinitte verbum (det andet verbum, V_2) er det samme som subjektet for det finite, V_1 . Det kan kort udtrykkes: $S_2 = S_1$: subjekt to er lig med subjekt et.

Det samme gør sig gældende for *traté de conquistarla*, hvor det både er *yo* der *prøver*, og *yo* der får (egl. *erobrer*) - hvis det lykkes!

Anderledes forholder det sig i nedenstående eksempel, hvor *ella* (*la*) er det logiske subjekt for infinitiven. *Jeg hørte hende komme*, det var altså *hende* der kom, og mig som *hørte*:

Cuando la escuchaba avanzar por el corredor, le salía al asalto (All 193) Når jeg hørte hende komme gennem gangen, sprang jeg hende i møde

Her gælder at S_2 er lig DO_1 , subjektet for infinitiven er altså det direkte objekt for det finite verbum.

Disse problemer omkring infinitivens subjekt kaldes verbets (det finittes!) orientering, og det er det finite verbum der afgør hvad der er subjekt (handlende) i det infinitte verbum. Disse forhold vil sjældent give anledning til problemer for en dansk studerende, idet orienteringsreglerne ligner hinanden på de to sprog. Der er dog

²⁷For at undgå forveksling med *infinitiv*, foretrækkes i nogle kredse betegnelsen *non-finitte verbalformer*.

visse verber der på spansk kan have en infinitiv selv om det tilsvarende danske verbum ikke kan.

På spansk kan infinitiven også have sit eget subjekt, og i det tilfælde falder alle orienteringsregler væk:

al decirlo tú, lo creo

Når du siger det, tror jeg på det

Uden eksplicit subjekt, vil de to verber have samme subjekt i denne konstruktion:

Es posible que al escribir novelas uno se ponga demasiado serio (Muñ 10)

Det er muligt at man bliver alt for alvorlig når man skriver romaner

Orientering er altså en beskrivelse af hvilket af det finitte verbums led der er aktør eller logisk subjekt for det infinitive verbum. Vi taler om infinitivens orientering, men det er det finitte verbum der styrer den.

24.1 Det infinitive verbum og det bundne pronomen

Overordnet kan det siges at det bundne pronomen står ved det verbum det hører til. Det vil sige at det i en verbalkæde hænges efter en infinitiv eller gerundium hvis det er en sådan størrelse det hører til, mens det placeres foran det finitte verbum hvis det hører til der:

le pedí traérmelo

jeg bad ham hente den til mig

le er indirekte objekt for *pedí* - det markerer hvem jeg bad om noget - mens *me* og *lo* er henholdsvis indirekte og direkte objekt for *traer*; altså at hente *til mig*, og at hente *den*.

Ved en del verber kan de bundne pronomener transponeres, hvilket vil sige at de pronomener der hører til det infinitive verbum flyttes op foran det finitte:

A Nélica algunas veces podía verla [->la podía ver] con absoluta claridad (Muñ 76)

Somme tider kunne han se Nélica helt klart [for sig]

pero no lo pueden denunciar (Mog 14)

men de kan ikke anmelde ham

así que mi papá lo ha ido recogiendo (Mog 30)

så min far har gået og samlet det sammen

Der hersker dog ikke helt klarhed over hvilke verber der tillader transponering, men i denne fremstilling figurerer kun de tilfælde hvor det er generelt acceptabelt at det kan lade sig gøre. Ved de verber der danner perifraser, er transponering meget almindelig, men en udlænding i mange af de øvrige tilfælde gør klogt i at lade pronomenerne stå ved det verbum de hører til. Transponering er mindre almindelig i skrift end i tale.

Det skal endelig understreges at et pronomen der hører til det finitte verbum ikke kan flyttes op bag ved en infinitiv eller gerundium:

lo dejo entrar - **dejo entrarlo*

jeg lader ham komme ind

24.2 Verbalperifraser

I verbalperifraser er S_2 altid lig S_1 , men derudover er kriterierne ikke helt entydige. Kendeteggnende er at hjælpeverbet, det finitte verbum, helt eller delvist mister sin betydning. Dette sker ved de såkaldte sammensatte verbalformer, hvor *haber* ikke kan tillægges en leksikalsk betydning - kun en grammatisk.

På samme måde mister *tener* betydningen af tilhørsforhold i perifrassen *tener que*:
Comprendí que tenía que decidirme rápidamente (Sáb VI) Jeg forstod at jeg blev nødt til at beslutte mig hurtigt

Som allerede nævnt (se 2.3.1) er muligheden for transposition af de bundne pronominer et indicium for at der er tale om en perifrase, og det at det infinitte verbum ikke kan erstattes af et andet ord i tilsvarende funktion er også et argument for at betragte en verbalkæde som en perifrase. Sidst i kapitlet diskuteres de forskellige argumenter for og imod at betragte en given verbalkæde som perifrase.

24.3 Absolut konstruktion

De infinitte verber har i reglen et af det finitte verbums led som subjekt, det kan være subjektet, eller det direkte eller indirekte objekt, men i nogle tilfælde har det infinitte verbum sit eget eksplicitte subjekt, og det kaldes en absolut konstruktion.

Den absolutte konstruktion karakteriseres ved at indeholde en substantivisk størrelse (substantiv, pronomen etc.), og et infinitt verbum der siger noget om denne²⁸. I visse tilfælde kan den substantiviske størrelse være implicit:

<i>dicho esto, se retiró a dormir</i> (Por)	da det var sagt, trak han sig tilbage for at sove
<i>Estando vosotros aquí, me sentiré tranquilo</i> (Por)	hvis / eftersom De er her, vil jeg føle mig rolig
<i>Al frenar, los neumáticos patinaron sobre el barro</i> (Muñ 50)	Idet jeg bremsede, skøjtede dækkene over mudderet

En absolut konstruktion kan erstattes af en bisætning, og i de tre eksempler kunne der have stået h.h.v. *cuando esto había sido dicho,...*; *si / como vosotros estáis aquí,...*; *cuando frené,...* Den første bliver meget tung, men de to øvrige er lige så gode som den absolutte konstruktion. For flere eksempler henvises til de respektive afsnit om infinitiv (25.8), gerundium (26.6) og participium (27.5).

24.4 Diskussion af begrebet verbalperifrase

Når vi analyserer verbalkæder - især konstruktioner med infinitiv - skal vi afgøre om det infinitte verbum bør analyseres som et selvstændigt led på sætningsniveau eller som en uadskillelig del af verbalet på linie med participiet i de såkaldte sammensatte verbal-

²⁸Det der siges om subjektet, det vil sige resten af sætningen, kaldes i nogle lingvistiske skoler for prædikatet. Se også note side 18.

former. Vi taler ikke om at participiet er objekt, prædikativ eller noget som helst andet i he hablado. Her skal vi derfor se nærmere på hvilke argumenter der kan fremføres for og imod en analyse som selvstændigt led på sætningsniveau h.h.v. som del af en perifrase. Udgangspunktet vil være haber + participium fordi det er den eneste verbalkæde der er generel enighed om at kalde en perifrase. De seks argumenter der kan fremføres, relateres til sidst til en lang række verber i et skema. En betingelse som skal opfyldes for at betegnelsen perifrase kan komme på tale, er at de to verber har samme orientering, altså $S_2=S_1$.

24.4.1 Hjælpeverbet mister sin leksikalske betydning, eller denne ændres radikalt, og der sker en nuclearisering (sammensmeltning - Alarcos § 315). Det kan være svært at afgøre om det finitte verbum ændrer betydning, og alt i alt mener jeg at denne betingelse kun opfyldes ved de færreste verber. Det er absolut diskutabelt om den opfyldes i de enkelte tilfælde. Betydningen af de enkelte verbalkæder beskriver i de følgende kapitler.

Ved haber + participium er betydningen noget afsluttet, hvilket dog ligger i participiet i sig selv: árbol caído - et væltet træ. Betingelsen må dog nok siges at blive opfyldt.

Når ser + participium danner passiv, mister verbet sin betydning og funktionen som kopulativt verbum, men i nogle tilfælde står participiet som prædikativ (se 23.10).

Poder, soler, deber og evt. andre modalverber nævnes af Alarcos, men det er et åbent spørgsmål om argumentet holder. Disse verber findes ikke med et substantiv som objekt, hvorfor de kun har en betydning som netop viser sig når de bruges i forbindelse med en infinitiv.

Hay / había que + tener que mister helt klart deres leksikalske betydning og danner perifraser.

Ved ir a + infinitiv ses det klart at der ikke i fysisk forstand er noget bevægelse tilbage; der er kun tale om en grammatisk / syntaktisk betydning, nemlig noget fremtidigt. Alarcos hævder dog at verbet i denne ligesom i echarse a reír - ponerse a - volver a - llegar a også kan bevare sin semantiske betydning, så vi her bør skelne mellem to måder at bruge de pågældende verber. Alarcos har bl.a. følgende eksempler:

¿Qué volvió a hacer? - volvió a contarle	- Hvad gjorde han igen? - han fortalte det igen
¿A qué volvió? - volvió a contarle	Hvad kom han tilbage for? - han kom tilbage for at spise
¿Qué va a hacer? - va a comer	Hvad skal han lave? - han skal spise
¿A dónde va? - va a comer	Hvor går han hen? - han går hen for at spise

Haber de - acabar de - dejar de - deber de - tratar de + infinitiv. Med et substantiv som DO må det nok siges at betydningen bliver en anden ved de nævnte verber:

tratar de convencerlo	forsøge at overbevise ham
tratarlo mal / bien	behandle ham dårligt / godt
la gente dejó de mirar	folk holdt op med at kigge
dejate de tonterías	lad være med at lave dumheder

Estar + gerundium: estar mister helt klart sin betydning.

Andar - ir - venir - seguir + gerundium. Alarcos (§ 319) mener at betydningen ændres, men at gerundium ikke mister sin uafhængighed helt. Der er f.eks. en klar semantisk forskel mellem følgende:

seguí el caballo hasta el establo	jeg fulgte efter hesten til stalden
siguió hablando tonterías	han fortsatte med at sige dumheder

24.4.2 Kan infinitiven erstattes af et pronomen eller et substantiv?

Det er oplagt at analysere den som DO eller S hvis et substantiv eller et pronomen kan overtage dens plads med en lignende funktion / betydning.

¿Puedes trabajar mañana?	- *No lo puedo	*No puedo español
¿Suele trabajar duro?	- *No lo suele	*No suelo + subst.
¿Debe comprar la casa?	- *No lo debe	† le debe 100 ptas.
¿Sabe escribir?	- *No lo sabe	¿Sabes inglés?
¿Quieres comer ahora?	- *No, no lo quiero	¿Quieres un café?

Saber kan have et substantiv som direkte objekt, men infinitiven kan - i modsætning til et substantiv - ikke pronominaliseres. For debers vedkommende er der desuden en klar semantisk forskel mellem debes estudiar og me debes 100 ptas. Vi vil nok rent intuitivt opfatte infinitiven som objekt, men på spansk er der altså argumenter der taler imod en sådan analyse.

Man skal være opmærksom på at poder adskiller sig en del fra det danske at kunne, idet dette verbum på spansk skal følges af en infinitiv. Det danske det må erstattes af en passende infinitiv, evt. hacer:

¿Puedo trabajar todos los días?	Kan jeg arbejde hver dag?
Sí, puedes hacerlo	Ja, det kan du godt

Ved querer kan infinitiven ikke pronominaliseres, selv om der er en klar semantisk parallel til ¿quieres un café?, hvor pronominalisering godt kan finde sted.

Haber de - dejar de - deber de - acabar de findes ikke med et substantiv som middelbart objekt.

Ved hay / había que + tener que kan que + infinitiv betragtes som et kompletiv bisætningsemne, men da infinitiven ikke kan erstattes af en kompletivsætning (ikke engang med en anden betydning!), finder jeg ikke denne analyse kohærent.

Estar + gerundium. Sammenligning med subjektspredikativ må afvises (Alarcos § 204), men hvis man insisterer på at finde en ledfunktion til gerundium kan den altid kaldes et adverbiale.

24.4.3 Enkeltelementerne i et syntagma kan ikke flyttes uden hele leddet flyttes; d.v.s. at f. eks. adverbialer skal stå ved det verbum de rent semantisk hører til. Der er således forskel på *prometió venir hoy* og *hoy prometió venir (mañana)*, og mens vi godt kan sige *prometió comprarlo mañana* er det ugrammatisk at sige²⁹: **mañana prometió comprarlo (hoy)*.

En sådan flytning af adverbialer kan derimod godt lade sig gøre ved *poder*, *deber* m.fl.: *debe llover mañana - mañana debe llover*. Der er ingen semantisk forskel.

Argumentet er altså at når infinitiven har en selvstændig ledfunktion (som f.eks. DO) med dertil knyttede led (objekter, adverbialer mm.) skal disse led placeres ved infinitiven og ikke transponeres op foran det finitte verbum. Kan f.eks. et adverbiale derimod flyttes, er det fordi der er tale om ét syntagma og dermed en perifrasis. Det er tilfældet ved bl.a.: *poder*, *deber*, *soler*, *querer*, *ir a*, *estar* + gerundium (se også Kuhlmann Madsen, p. 63-71).

24.4.4 Passivtransformering. Ved passivtransformering gøres DO til S hvilket betyder at hvis der i den aktive sætning er et direkte objekt, gøres dette til subjekt i en passiv: Hvis *discos* i nedenstående eksempel er DO for hele syntagmet - perifrasisen, skal samme størrelse være subjekt ved en passivtransformering, og det bliver den:

¿Podemos comprar discos aquí?

¿Se pueden comprar discos aquí?

Hvis infinitiven derimod er DO for det finitte verbum, må denne nødvendigvis også blive S i den tilsvarende passive sætning, og verbet skulle således ikke stå i pluralis. Alarcos (S 316) bemærker at *otros hablantes* kan opfatte infinitiven som S og dermed som DO i den aktive.

Endelig skal det nævnes at der ikke er nogen grund til at ændre på analysen for de tilfælde at infinitiven ikke har et DO. Så står verbet blot i singularis som i andre tilfælde; der kan evt. argumenteres for et underforstået DO/S: *aquí no se ve (nada)* - *aquí no se ven las montañas*. Flere eksempler hos Alarcos.

24.4.5 Transposition af bundne pronominer:

Dette er efter min mening et stærkt argument hvis vi som udgangspunkt har at de bundne pronominer netop er bundne til verbet - det verbum de hører til. Hvis vi konstaterer at det bundne pronomen kan flyttes fra infinitiven til det finitte verbum og samtidig analyserer infinitiven som f.eks. DO, betyder det at pronomet flytter syntagma, hvilket - i princippet - svarer til at flytte det fra en bisætning til dennes hovedverbum. I visse tilfælde kan vi dog have transposition selv om infinitiven kunne erstattes af en kompletiv-sætning: *quiero comprarlo / lo quiero comprar* svarer syntaktisk til **lo quiero que compres*.

Et andet problem med dette argument er at det ikke er let at fastslå i hvilke tilfælde det er muligt at transponere.

²⁹Det kan dog lade sig gøre med særlig emfase.

24.4.6 Perifraser er uadskillelige enheder:

¿Ha ido Pedro? Modsat dansk: er Peter gået? Kan man på spansk ikke sige *¿ha Pedro ido?, og det kan være et argument for ikke at betragte f. eks. poder + infinitiv som en perifrase selv om følgende er temmelig sjældent: Eso no se lo podría yo contar a nadie. Også i de sammensatte tider er det dog muligt at indsætte visse led mellem hjælpe- og hovedverbum selv om B&Bs eksempler må betragtes som undtagelser (§ 14.8.1):

se habrá tal vez olvidado. Se ha más que duplicado la cifra etc.

Man kan også støde på habían ellos pagado ya.

Der er altså sandsynligvis ingen perifraser der opfylder denne betingelse et hundrede procent, så det er et argument der er vanskeligt at håndtere.

Som det fremgår af ovenstående er perifraser et begreb der ikke lader sig afgrænse uden problemer. Der kan være argumenter for helt at afskaffe begrebet, men der er også forhold der taler for at regne med et relativt stort antal perifraser.

Verber	1	2	3	4	5	6
Haber og ser + participium, estar + gerundium, Med inf.: tratar de, deber de, dejar de, haber de, hay que, tener que	x	x	x	x	x	x
Med inf.: poder, soler, deber, dejar de Med gerundium: andar, seguir, ir, venir	?	x	x	x	x	x
ir a, volver a, llegar a, acabar de,	(x)	x	x	x	x	x
comenzar a, empezar a, venir a	-	x	x	?	x	x
echarse a, ponerse a	x	x	x	-	-	x
terminar de, lograr	-	x	x	-	x	(x)
pensar, saber	-	x	x	-	x	x
querer	-	(x)	x	x	x	x
quedar en (aftale)	x	x	x	-	x	x
dejar, hacer, mandar, / oír, ver	?/-	x	-/x	-	x	-
dar en, tardar en	x	-	x	-	x	x
Med infinitiv: acertar a, aconsejar, acordar, acostumbrar a, alcanzar a, anhelar, ansiar, aparentar, aprender a, asegurar, ayudar a, cesar de, comenzar a, confesar, conseguir, creer, decidir, demostrar, desear, enseñar a, esperar, evitar, forzar a, impedir, intentar, jurar, necesitar, obligar a, ordenar, parar de, parecer, pasar a, permitir, preferir, pretender, procurar, prohibir, prometer, recordar, rehusar, renunciar, resolver, solicitar, temer, tender a,	-	-	-	-	x	?

Oversigt:

I oversigten betyder x at den pågældende betingelse for at betragte det pågældende verbum som perifrasedannende er til stede; - betyder at betingelsen ikke opfyldes, og ? at det er tvivlsomt. Nogle af argumenterne kan være irrelevante for enkelte verber i en gruppe. Man kan f.eks. ikke passivtransformere upersonlige udtryk som hay que.

- 1) Hjelpeverbet mister, eller ændrer radikalt, sin leksikalske betydning.
- 2) Infinitiv kan ikke erstattes af et bundet pronomen / substantiv.
- 3) Led der logisk hører til det infinitte verbum kan uden betydningsændring flyttes op foran
- 4) Passivtransformering: DO for det infinitte verbum gøres til S i perfrasen.
- 5) Det bundne pronomen kan transponeres.
- 6) Der kan normalt ikke indsættes led mellem de to verber.

24.4.7 Gerundium i perifraser

Der findes en del verber der i forbindelse med gerundium giver en særlig betydning (se 1.1), og nogle af disse kan betragtes som verbalperifraser. Kriterierne for perifrasedannelse med gerundium er at hjelpeverbets (det finitte verbum) mister eller ændrer dets betydning, hvilket mere eller mindre er tilfældet ved de verber der nævnes i 26.1. Den anden betingelse er at bundne pronomener skal kunne transponeres, og det opfyldes ved estar, ir og seguir. Andar, venir, quedarse m.fl. findes også - især i talesprog - med transponerede pronomener, men for en udlænding kan det være tilrådeligt at lade dem blive ved det verbum de hører til.

Den sidste betingelse for at kunne tale om en verbalperifrase er at gerundium blokerer for et af hjelpeverbets led, således at dette ikke kan have et direkte objekt eller et adverbial. Det transitive verbum seguir mister valensen til direkte objekt når der står en gerundium: sigo mi curso de español → sigo estudiando español. Man kunne naturligvis godt sige sigo estudiando mi curso de español, men her er mi curso de español objekt for gerundium, ikke for seguir. Ved de øvrige verber blokerer gerundium for et adverbial eller subjektspredikativ: estoy comiendo un bocadillo.

Bortset fra llevar, hvor det er tidsadverbialet og ikke gerundium der fremkalder den særlige betydning, kan denne betingelse siges at være opfyldt ved de nævnte verber, og i alle tilfælde mister gerundium sin mulighed for at udtrykke særlige adverbielle betydninger (måde, betingelse mm.).